

ВСТУП

Восьмий випуск збірника наукових праць «Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті» присвячується 155-й річниці від дня народження визначного вченого-україніста, акад. Д. І. Яворницького (1855–1940). В основу видання покладені матеріали Других Всеукраїнських Яворницьких наукових читань, які пройшли 4-5 листопада 2010 р. у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара за підтримки й участі Міністерства освіти і науки України, Дніпропетровської обласної державної адміністрації, Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д. І. Яворницького і Громадської організації «Інститут суспільних досліджень». У роботі наукового форуму взяли активну участь понад 40 науковців із Дніпропетровська, Києва, Одеси, Херсона, Черкас, Кривого Рога, Дніпродзержинська (Україна), Уфі (Російська Федерація).

Відкриваючи Другі Всеукраїнські Яворницькі наукові читання, ректор Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, проф. М. В. Поляков, зокрема, зазначив: «Славетне ім'я академіка Д. І. Яворницького золотими літерами вписано в історію української науки, освіти та культури нашого краю та України. Приклад нашого великого попередника, невтомного трудівника на ниві історичних знань наслідують науково-педагогічні та наукові працівники, студенти історичного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара. Цілком закономірно, що за останні 5 років саме в наших університетських стінах проводиться вже третій всеукраїнський науковий захід, присвячений академіку Д. І. Яворницькому».

Така зацікавленість особистістю й інтелектуальною спадщиною народного академіка, як справедливо називали Дмитра Івановича, є не випадковою. Щира любов до рідного краю, до всього українського, енциклопедичні знання в галузях історії запорозького козацтва, історичного краєзнавства, музеєзнавства, археографії, археології, фольклористики, етнографії, лексикографії, мовознавства та літератури, величезна працездатність і вірне служіння справі невинного поступу української національної науки, – все це не може не надихати нові покоління дослідників до глибинного осягнення непересічної постаті визначного вченого та його творчої лабораторії. І те, що сучасні історики вводять до наукового обігу маловивчені джерела, розширюють предметне поле яворницькознавства та інших тематичних блоків з історичної україністики, демонструє підготовлений збірник наукових праць, який структурно поділяється на п'ять тематичних розділів.

Цілком логічно, що перший розділ представленого збірника наукових праць – «Д. І. Яворницький і сучасники на тлі епохи» – ста-

вить недостатньо вивчених аспектів особистості талановитого вченого, його творчих зв'язків в українському інтелектуальному просторі останніх десятиліть ХІХ – перших десятиліть ХХ ст. В цьому контексті представляють читачький інтерес наукові статті С. В. Абросимової, С. І. Світленка, Д. А. Чернієнка, Л. М. Лучки, А. І. Перкової, Н. М. Буланові, В. С. Мороза.

Другий розділ видання розкриває деякі актуальні проблеми творчої спадщини Д. І. Яворницького та ставить питання щодо розвитку традицій вченого на сучасному етапі поступу вітчизняної історичної науки та музейної справи. Цих сюжетів стосуються наукові розвідки І. С. Стороженка, М. Е. Кавуна, В. В. Єкшова, Н. М. Товстоляк, Н. Є. Василенко, О. В. Шумейко, Ю. С. Митрофаненка, Н. І. Капустіної та В. М. Бекетової, Я. П. Тимошенко, Д. О. Романчука, Ю. А. Свяця та Ю. Г. Стенько.

У третьому та четвертому тематичних розділах збірника розміщено дослідження з історії Наддніпрянської України від ХVІ до ХХ ст. Зокрема, у третьому розділі деякі недостатньо вивчені проблеми соціальної та військово-політичної історії Наддніпрянщини ХVІ – першої половини ХІХ ст. розглянуто у статтях С. М. Каюк та Д. В. Шаталова, Г. М. Виноградова, О. А. Репана, С. С. Андрєєвої, О. М. Посунько, Т. Ф. Литвинової, а малорозроблені питання культурної та суспільно-політичної історії Наддніпрянської України другої половини ХІХ–ХХ ст. висвітлено у розвідках Л. Л. Прокопенка, Д. В. Москальова, Г. С. Антипенко, М. В. Остропольської, Е. М. Баздирєвої, С. Л. Прокопенка, В. С. Савчука, С. П. Микитчук, В. О. Венгерської, І. О. Кочергіна, О. Ф. Нікілева.

Завершальний, п'ятий розділ збірника містить дописи, що стосуються цілого ряду археологічних старожитностей Наддніпрянщини, які введені до наукового обігу сучасними археологами – продовжувачами справи Д. І. Яворницького – справжнього подвижника в цій царині. З цього погляду заслуговують на увагу розвідки І. Ф. Ковальнової, В. М. Шалобудова, А. С. Струкуленко, О. В. Ромашко, І. В. Шевченка.

Гадаю, що восьмий випуск збірника наукових праць «Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті» стане черговим кроком у розвитку яворницькознавства, історичної україністики та археології Наддніпрянщини. Видання може зацікавити науково-педагогічних працівників і науковців вищої школи й академічних установ, докторантів, аспірантів, студентів, учителів історії та всіх любителів минулого Наддніпрянської України.

*Відповідальний редактор, д-р іст. наук, проф.
С. І. Світленко*